Csergőffy László, Bálint Márta, Csiky Ibolya, Kovács Lenke és Szurd Ildikó

Stúdió Színpad

Szarkafészek

Az elmúlt hetekben került sor az 1967—68-as színházi évad és iskolai év utolsó vizsgaelőadásaira Marosvásárhelyen, ahol a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola végzős növendékei Al. Kiriţescu Szarkafészek című társadalmi tragikomédiáját mutatták be.

A darab, a két világháború közötti román dramaturgia egyik legerőteljesebb társadalombíráló műve, a caragialei — immár klasszikussá váló — drámaszerkesztés hagyományaira épül, s rendkívüli sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy bemutatása óta mindmáig nem került le színpadjainkról.

Kiriţescu az erőteljes társadalombírálatot, társadalmi szatírát elsősorban a mesteri tipizálás révén éri el, ebben rejlik hatásának titka is. A zárt kompozíció, a klasszikus szerkesztési mód és a viszonylag egyszerű cselekménybonyolítás ellenére azonban a darab előadása nem kis feladatot jelent a színészek számára, ugyanis nem fejlődésükben ábrázolt hősök lelki habitusát kell kivetíteniük, s ebből következnek egyrészt az összecsapások, másrészt itt jelentkezik legélesebben a szerző társadalmi mondanivalója. A torzulás, tehát egy folyamat e r e d m é n y é t kapjuk, s ebből kell dedukálnia színésznek, rendezőnek, közönségnek egyaránt.

Aneta Duduleanu úrhölgy, özvegy földbirtokosné városi házában vagyunk, s a tisztes hölgyről már az első pillanatban megtudjuk, hogy fiai (kettő van neki) gyámság alá akarják helyezni esztelen költekezése miatt. Pókerjátszma folyik a színpadon, s játék közben megismerkedünk két húgával, Zoiával és Lenával is, valamint vejével, Mirceával, akivel egy fedél alatt él önagysága és akit tiszta szívből utál. Veje miatt lányával, Margaretával sem rokonszenvezik különösebben, de nem rajong sem húgaiért, sem fiaiért, sem menyéért. Egyetlen dolgot szeret a világon, a pénzt. Még az első felvonásban megjelenik továbbá Wanda, a kalandornő, aki egyenesen Párizsból jön, hogy a vidéki városban birtokai maradékát értékesítse s mellékesen egy kis kalandra is szomjúhozik. A darab folyamán ez a kaland el is jön számára Mircea személyében, aki egy csapásra beleszeret Wandába (aki mellesleg feleségének unokatestvére) s viszonyt kezd vele. A viszonyt kiszimatolja a család, s egy emberként leleplezik a férjet Margareta előtt, remélve, hogy ezáltal megszabadulhatnak a család közutálatnak örvendő rokonától. A fegyver visszafelé sül el, Margareta öngyilkos lesz, Mircea összeroppan, de marad, s végül a temetés évfordulóján belecsap a rokoni tenyérbe, elfogadja életformájukat (eredetileg megvetette őket, ki akart törni innen), teljessé válik az eszterlánc, mindenki benne van a táncban.

Dióhéjban ez a darab.

Persze, mindezt hatásos módon, jól csattanó replikákkal és eléggé fordulatosan bonyolítja Kiriţescu, s a rendező, Lohinszky Lóránd érdemes művész, osztályvezető tanár sikerrel bontotta ki a darab erényeit; kitűnően érvényesítette a játéklehetőségeket, és szakavatott kézzel és szemmel irányította a típusalkotás meglehetősen bonyolult feladatát. Ebben nagy segítségére volt az egyéniségére olyannyira jellemző könnyed irónia, sőt (pl. Mircea és Wanda kapcsolatának beállításakor) a szarkazmus is.

A tehetséges fiatal szereplőgárda sikerrel birkózott meg főleg a jellemábrázolási feladatokkal, s ez nem kis dolog, hiszen mint mondottuk, ezúttal a cselekmény redukáltabb, mint az eddig játszott darabjaik esetében. Mindenekelőtt a három Duduleanu növért alakító Kovács Lenke (Aneta), Csiky Ibolya III. é. (Zoia) és Szurd Ildikó II. é. (Lena) játékát emelhetjük ki szinte hibátlanként. A fiatal házaspár (Mircea és Margareta) szerelmét és tragédiáját több-kevesebb sikerrel ábrázolta Csergőffy László és Bálint Márta. Tetszett Csergőffy okosan ironizált, mértékkel deklamáló Mircea-alakítása, melyről még csupán annyit, hogy néhol kissé túllőtt a célon. Bálint Márta ebben a szerepében számunkra új alkati, színészi tulajdonságokat villantott fel, sikerrel. Mérsékelten hisztis fiatalasszonya a naivan szerelmes nő és az elkényeztetett úrilányka finom ötvözetét adta, bár érzésünk szerint az öngyilkossági jelenetet kissé a grand guignol felé billentette.

Telitalálat, majdhogynem kabinetalakítás Borbáth Ottilia remek Fräulein-ja, mely mind temperamentálisan, mind pedig a nyelvi eszközök teljes kihasználásának eredményeként az előadás egyik legerősebb pontja. Ezúttal mintha kissé idegenül mozgott volna a színpadon Rácz Mária (Wanda), aki nem tudott mit kezdeni a meglehetősen egysíkú szereppel. Mondén, kéjsóvár asszony helyett vértelenke, búgó hangú, vidékies szirént alakított.

Az epizódszerepekben jók voltak Jancsó Miklós és Bogdán Tibor (Margareta bátyjai), Schüle Mária III. é. (Colette), valamint Koszta Gabriella II. é. (Zamfira).

A sikeres előadás méltó keretét szolgáltatta Kemény Árpád színpadképe és jelmezei.

SZEKERNYÉS LÁSZLÓ